

4) в борьбе с коммунистами, партизанами, подпольщиками, евреями (доносы).

Эксплуатация данной идеологической доктрины позволила нацистам с первых дней проводить очень жесткую политику по отношению ко всему населению, выделив при этом евреев в группу, по сравнению с которой отношение к остальному населению казалось относительно мягким. Такая игра на психологическом контрасте (к нам власть относится лучше, мы, опять же, должны быть за это благодарны) — еще одна важная находка института пропаганды доктора Геббельса.

Следующий психологический трюк, позволяющий вывести «новую» Украину на уровень европейских стран — постоянные напоминания об антиеврейской политике в других странах Европы. Присоединение жителей оккупированной территории к борьбе граждан европейских стран с «мировой еврейской опасностью» выводит рядового подонка, выдающего еврейского ребенка ради получения каких-либо льгот от режима, на уровень борца за «очищение мира».

Эти и ряд других мифологем, укрепляемых в сознании жителей Украины публикациями в оккупационной прессе, оказали существенное влияние на повышение уровня антисемитизма на оккупированных территориях.

О. Ленартович (м. Луцьк)

Політична доктрина ОУН наприкінці 1930-х — на початку 1940-х років

Термін «ідеологія» автор розглядає як сукупність взаємопов'язаних ідей, цінностей та символів, які мають світоглядне значення для певної групи. У більш конкретнішому розумінні словосполучення «ідеологія ОУН» вживатиметься, коли йтиметься про аналіз цих ідей, цінностей та символів, означених в політично-програмних документах ОУН.

Визвольні змагання та збройна боротьба 1917–1920 рр. прискорили процес ідеологічного визрівання та призвели до створення Організації Українських Націоналістів (ОУН), яка виникла у 1929 році, як революційно-підпільна організація. Головним завданням для себе вона визначала боротьбу за об'єднання всіх національних сил для національно-ви-

звольної боротьби і побудови Української Самостійної Соборної Держави (УССД). В основу ідеології організації було покладено принципи інтегрального та чинного націоналізму.

Питаннями ідеології, тактики та стратегії займався Провід Українських Націоналістів (ПУН). Для досягнення кінцевої мети — побудови УССД визначались революційні методи, в процесі боротьби передбачалось впровадити інститут національної диктатури, а державу мав очолити вождь нації, який передасть владу в державі, після ліквідації зовнішньої загрози, демократично обраному парламенту. Таким диктатором повинен був стати голова проводу ОУН. Отже, планувалися три етапи державотворення (всеукраїнська революція, диктатура вождя нації, перехід до демократії). Основою адміністративного устрою УССД вбачалося місцеве самоврядування. Кожен край повинен був створити свій представницький законодавчий орган та систему виконавчої влади, які мали творитися «місцевими організованими суспільними групами».

Устрій майбутньої української держави визначався, як щось середнє між капіталізмом та соціалізмом. Зокрема у промисловості передбачалась участь робітників у розподілі прибутку підприємств шляхом приватизації частини підприємств робітниками. У сільському господарстві передбачалось створення різноманітних типів господарств, серед яких поряд із приватними мали існувати і добровільні колективні об'єднання. Підтверджувалося право національних меншин на розвиток власної культури та їх участь у державному житті.

Досліджуючи проблему еволюції Організації Українських Націоналістів, слід враховувати той факт, що від початку свого існування організація складалася із кількох, доволі відмінних за ідеологією партій які діяли в діапазоні від демократичного націоналізму до фашизму. Тому союз цих політичних сил був дещо штучним і став результатом певного компромісу.

Іншою проблемою організації стала відірваність вищого керівництва (Проводу ОУН), яке перебувало на еміграції, від роботи безпосередньо на території окупованих українських земель. Непорозуміння між крайовиками (Крайовою Екзекутивою) та керівництвом ставали дедалі загрозливішими і врешті призвели до розмежування повноважень. Автор свідомо уникає терміну «розкол» оскільки дійсної єдності всередині ОУН ніколи не було.

Авторитет Є. Коновальця певний час утримував крайовиків від рішучих дій, але із його загибеллю у 1938 р. постало питання про керівництво ОУН. ПУН визнав повноваження А. Мельника, мотивуючи це рішення існуванням «міфічного» заповіту, в якому ніби було назване ім'я наступника Є. Коновальця.

На цю посаду претендував і С. Бандера, але в той час він не міг вплинути на рішення ПУН, оскільки перебував в ув'язненні. Спроби контролю над крайовиками викликали опір і переросли у неприховану внутрішньопартійну боротьбу.

Надалі події набрали надзвичайного динамізму. У червні 1940 року А. Мельник відкинув пропозиції Окремої Комісії, вимагаючи, щоб С. Бандера визнав рішення Другого (Римського) Великого Збору ОУН та беззастережно підпорядкувався Голові ПУН, розпустив Револьюційний Провід. В таких умовах гострого протистояння починається історія існування двох окремих ОУН, з власними проводами, членами, політикою та тактикою.

Д. Титаренко (м. Донецьк)

Пропагандистська діяльність ОУН у Східній Україні під час нацистської окупації

Нацистська окупація України відкрила для ОУН досить широкі можливості для розгортання своєї діяльності на тій території, яка внаслідок об'єктивних чинників у довоєнний період не зазнавала впливу націоналістичної пропаганди. Особливу увагу було звернуто на Східну Україну, що входила до зони військової адміністрації. Враховуючи притаманний для цієї території поліетнічний склад населення, високу питому вагу міських жителів, домінування російської культури, особливий акцент в своїй діяльності члени ОУН (як мельниківці, так і бандерівці) зробили на пропагандистській роботі.

З самого початку в націоналістичній пропаганді значну увагу було приділено необхідності боротьби проти радянської влади, що відповідало цілям і нацистів. Проте головними акцентами все ж таки стали турбота про зростання рівня національної самосвідомості місцевого населення, передусім шляхом популяризації української культури, прагнення схилити його до думки про необхідність боротьби за побудову власної держави, що викликало насторожене ставлення, а згодом і репресії з боку нацистських спецслужб. З метою акцентування уваги населення на своїй опозиційності щодо як нацистського, так і комуністичного режимів члени ОУН(б) з кінця 1942 — початку 1943 років вдалися до виготовлення і